

IESKATS LATVIJAS ROMU KULTŪRĀ

Fotogrāfijas no biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma,
Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja arhīva, Latvijas Nacionālā mākslas muzeja,
no Leimaņu ģimenes un Ērika Kleina personiskā arhīva.

Vāka noformējumā izmantota Ornellas Rudevičas glezna „Paradīzes vilinājums”.

Materiālu sagatavoja Elvita Ruka, publiciste, Mg.art.

Makets – izdevniecība „Sava grāmata”.

Kultūras ministrija

Šis projekts ir līdzfinansēts Eiropas Savienības
programmas "Tiesības, vienlīdzība un pilsonība"
ietvaros

*Šis materiāls ir izstrādāts projekta „Latvijas romu platforma III: sadarbības un
līdzdalības veicināšana” ietvaros ar Eiropas Savienības programmas „Tiesības,
vienlīdzība un pilsonība 2014 – 2020” finansiālo atbalstu. Par pasākuma saturu
atbild Kultūras ministrija un Elvita Ruka un tajā nav atspoguļots
Eiropas Komisijas viedoklis.*

© Elvita Ruka, 2019

© Izdevniecība „Sava grāmata”, 2019

Nav ceļa uz laimi, pats ceļš ir laime!

(Romu gudrība)

Katrā pasaules valstī ir sava krāšņā rota – romi, kas ir vislielākā mazākumtautība Eiropā.¹ Latvijā šī tauta gadsimtiem ir bijusi zināmi kā *čigāni* un ar šo vārdu kļuvusi par Latvijas zemes, kultūras telpas un kopējās mentalitātes sastāvdaļu. Lai arī skaitliski tā vienmēr ir bijusi neliela mūsu zemes iedzīvotāju daļa, tomēr kompakta, pamanāma un nedaudz citādāka. Apzīmējums „čigāni” šai tautai nācis līdzī no citām zemēm, iesakņojies sabiedrībā, kultūras mantojumā, literatūrā, un mākslā.

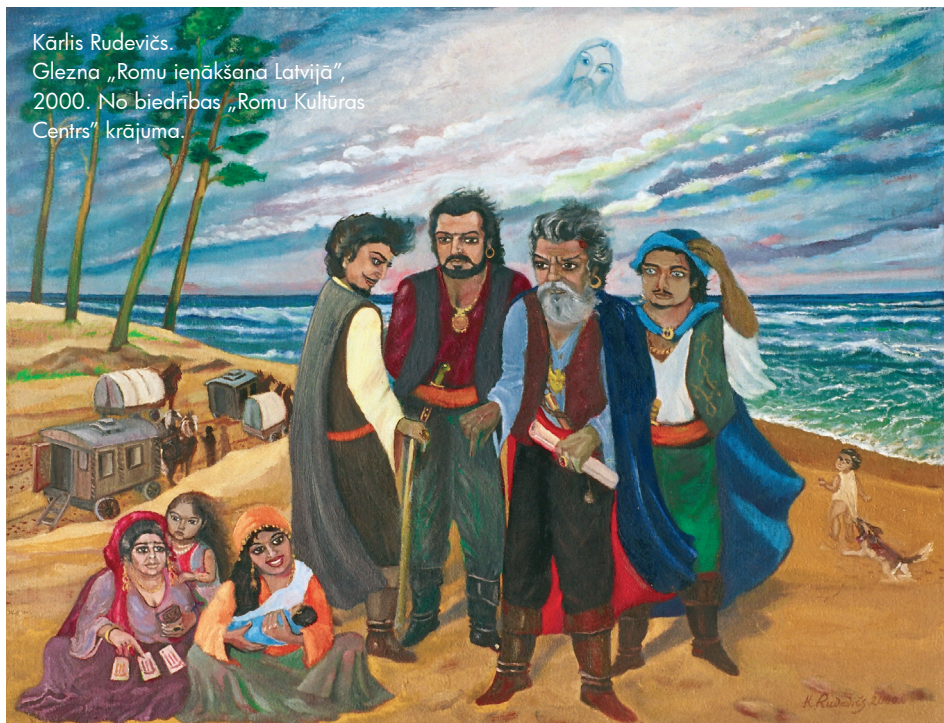
Visur viņi ir gan savējie, gan svešie, gan pazīstami, gan atšķirīgi. Tāds ir liktenis tautai, kurai nav savas etniskās valsts, tomēr ir dziļš un spēcīgs pašsaglabāšanās kods – izdzīvošanas instinkts, spēja pielāgoties, ticība Dievam un spilgts temperaments. Tāds ir liktenis tautai, kuras izcelšanos joprojām apvij noslēpumi un leģendas, tautai, kas savu kultūru, paaudzēs un ceļā krāto dzīves gudrību tālāk nodod mutvārdos – no sirds uz sirdi.

Tauta, kas savos gadsimtiem ilgajos klejojumos šķērsojusi kontinentus, pārgājusi kalnus, izdzīvojusi vajāšanas, bijusi gan mīlēta, gan nīsta – tāda tauta ir un paliek unikāla. Kā gadsimtu mantojums asinīs ir eksotiskā pagātne, kad romi ceļoja no vietas uz vietu, no katras kultūras aizgūstot krāšņāko, labāko, spilgtāko it visā – tērpos, mūzikā, valodā. Kā nesenās pagātnes zīme ir pielāgošanās mītnei zemei. Īpašais ir tas, ka savdabība ir palikusi, taču romi katrā zemē atšķiras.

Latvijas romi atspoguļo arī vietējās rakstura iezīmes. Dzīvojot kopā ar latviešiem un citām tautām Latvijā, viņi ir kļuvuši piezemētāki, iesakņojušies mūsu klimatā un mentalitātē. Krāšņie tērpi, zelta rotas, lepnās sirdis un trauksmainie raksturi vairāk palikuši kino ekrāniem un romāniem, Balkānu temperamentam un Krievijas ārēm. Tomēr arī Latvijas romu acīs mirdz ugunīgās cilts atblāzma – tie ir cilvēki, kas visos laikos mācējuši saglabāt prieku par dzīvi, attapību un siltumu pie ģimenes pavarda.

¹ Informācija no Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras mājas lapas <https://fra.europa.eu/en/>

Kārlis Rudevičs.
Glezna „Romu ienākšana Latvijā”,
2000. No biedrības „Romu Kultūras
Centrs” krājuma.

IZRAIDĪTIE VAI IZREDZĒTIE?

Zinātniskajā literatūrā ir pieņemts uzskatīt, ka romu etniskā dzimtene ir Indija, teritorija Indas upes ielejā, kas šobrīd ietilpst Indijas un Pakistānas sastāvā. Arheoloģisku vai rakstītu liecību tam nav, taču valodas un antropoloģijas pētījumi uz to nepārprotami norāda. Leģendas aizved uz Ēģipti un pat pie Saules Dieva Rā, saista ar kurdiem un afgāņiem, krāšņo ar arābu ģitāru un Jēzus krustam izkaltajām

vai nozagtajām naglām, intrigē un jauc pēdas. Vietsēžus interesēja jautājums – kas tie tādi ir un no kurienes uzradušies šie izskatā un uzvedībā atšķirīgie ciemiņi? Eiropā romi ieceļoja viduslaikos, par otro dzimteni un joprojām lielāko mītnes teritoriju kļuva Balkānu zemes. Atsevišķas grupas ceļoja tālāk un tālāk, ar laiku nonākot it visur pasaulē. Romi Latvijā ieradās kā miermīlīgi svešinieki, kam mājas ir visur zem Saules. Viņiem ceļā vajadzēja pabarot zirgus un iekurt ugunsgrākus, vajadzēja sadabūt dienišķo maizi, tāpēc bija jādraudzējas ar vietējiem. Romi to prata savā veidā – izklaidējot vietsēžus ar

dziesmām, dejām un zīlēšanu, rādot cirkus trikus, piedāvājot atsevišķus amatniecības pakalpojumus un nodarbojoties ar savu kulta rūpalu – zirgkopību. Viņi ienesa pārmaiņas, atnesa ziņas, krāšņoja ikdienas rutīnu, izraisot ziņkāri, apbrīnu un nievas vienlaikus. Viņi bija dažādi, piešķirēja atšķirīgām kultūras grupām ar izteikti atšķirīgu sociālo dzīvi, tomēr bieži no ārpusē viņus asociēja tikai ar „čigānu tautu”. Viņu atšķirīgais izskats un dzīvesveids raisīja aizdomas – viņus trieca, gaidīja, vajāja apgalvojot, ka visi ir vien zagļi, blēži un krāpnieki.

Tā nu sava brīvā dzīvesveida spārnoti un ceļā uz labāko dzīvi, romi 15.-16.gadsimtā nokļuva Latvijā, ienākot no Polijas un Vācijas². Par to liecina daudzu viņu dzimtu uzvārdi. Kleini, Leimaņi, Neilandi, Eberhardi, Sīmaņi apliecina izcelsmes saistību ar Vāciju, bet Putrašēviči, Marcinkēviči, Kozlovski, Dombrovski atgādina Polijas saknes. Visvairāk romi dzīvoja un joprojām dzīvo Kurzemē. Viskompaktāk tie izvietojušies Abavas ielejā, par neoficiālo romu galvaspilsētu kronējot Sabili. Kaut gan vēsturiski klejošana tika uzskatīta par šīs tautas raksturīgāko iezīmi, Latvijas romi ceļoja samērā maz. Nonākuši šajā zemē un sajutuši visai draudzīgo attieksmi, romi te iesakņojās un pārvietojās vien tuvākā reģiona robežās un sezonāli. Viņiem izveidojās salīdzinoši

mierīga līdzāspastāvēšana ar vietējiem iedzīvotājiem, bija sadalītas darbības jomas un dzīves teritorijas. Pārsvārā viņi dzīvoja laukos, radot un iesakņojot priekšstatu, ka visi „čigāni” ir dabas bērni un vislabāk jūtas svaigā gaisā. Viņi ar saviem pajūgiem labprāt dzīvotu zaļā pļavā, kurinātu ugunsiskus, audzētu zirgus, vīri uz pilsētu dotos vien tādēļ, lai tos izdevīgi pārdotu, ar pilnu klapi uzdzīvotu krogā, nolūgtos Dieviņu un tad atkal atgrieztos nometnē pie savējiem, kur katram sieva un bērni, kur brīvība, dziesmas un dejas. Romu tradicionālajā dzīves uztverē laimei nevajag daudz, bet ģimenes gods, savējo kopība un dzīvošana pie dabas noteikti ir svarīgākais.

**Laime jeb romu valodā „Baxt”
ir tā pamatvērtība, ko katrs roms
no visas sirds vēl citiem – tā ir
gan dvēseliskā bagātība, gan
veiksme, gan ģimenes labklājība,
gan Dieva dota dāvana. Tā arī
dzīvojuši, savu dzīves misiju
saskatot ģimenē un kopienā.**

Romu idilliski romantisko dzīves vīziju ierobežoja vien divi būtiski aspekti – Latvijas īsā vasara un tas, ka iztika tomēr jānopelna. Garie rudenī un aukstās ziemas lika meklēt vismaz sezonālu pajumti, ko pārsvārā deva romiem draudzīgi zemnieki vai mazpilsētu ļaudis. Tāpat vajadzēja dienīšķo maizi. Ne visu varēja nodrošināt vīri ar zirgu andelēšanu un sievas ar zīlēšanu vai mangošanu – darbību, kas salīdzināma ar maiņas pakalpojumiem un

² Apine, I., *Čigāni (romi) Latvijā// Uguniņā ciltis* (Rīga: apgāds „Imanta”, 2007.), 11.lpp.

attapīgu diedelēšanu vienlaikus. Kā rāda latviešu un *čigānu* folklorā, kā arī atmiņu stāsti par Latvijas pirmās brīvvalsts laiku, romu sievietes ar savu temperamentu un psiholoģijas zināšanām pildījušas tādu kā lauku psihoterapeitu lomu – sievietes stāģējušas pa mājām, uzklusījušas priekus un bēdas, devušas padomus vai zilējušas, kā arī piepalīdzējušas nelielos ikdienas darbos, kā samaksu saņemot pārtikas produktus vai māsaimniecības lietas. Priekšstats, ka īsts roms algotu darbu uztver kā darbību zem sava goda, ir pārspīlēts vispārinājums vai atbalss no hipiju ēras kultivētajiem ideāliem – avoti liecina, ka Latvijas romiem jau izsenis ir nācies strādāt. Latvijas vēsture pazīst ne tikai melnstrādniekus, bet arī zirgu stigmatīstus, amatniekus, slavenus gaišreģus, māksliniekus, kultūras darbiniekus u.c.

Latvijas tautas skaitīšana 1897.gadā liecināja³, ka tikai nepilni desmit procenti no saskaitītajiem 1942 romiem nodarbojušies ar lauksaimniecību. Zemkopība nekādi nevarēja būt klejotāju tradicionālais dzīvesveids, to nācās apgūt kā jaunu pieredzi. Krietni ierastākas nodarbes bija zirgkopība un amatniecība, daudzi Latvijas romi bija kalēji un kurpnieki, bet lielākais vairums iztiku pelnīja sezonas un gadījuma darbos – sākotnēji pie vācu baroniem un latviešu zemniekiem, vēlāk pirmās brīvvalsts lauku saimniecībās. Latvijas romu

urbanizācija ir vēsturiski jauna parādība un viņu kopienā tā notikusi neparasti strauji. 1935.gadā tikai 7,3% šīs tautības pārstāvju dzīvoja pilsētās, pārējie palika uzticīgi laukiem. Padomju režīms mēģināja ar administratīviem līdzekļiem izbeigt klejošanu visā Padomju Savienībā. 1956.gadā ar īpašu dekrētu tika pieprasīta visu „čigānu” reģistrācija, piesaiste pastāvīgai dzīvesvietai pilsētās vai ciemos un iesaiste algotā darbā. Senais, romantiskais nomadu dzīves veids palika pagātnē kā tālē kvēlojošs ugunsurs. Mūsdienu realitāte, praktiskās rūpes par dienišķo maizi un ģimenes labklājību romantiskos ideālus atvirza vēl tālāk.

VAI GĀJPUTNUS VAR SASKAITĪT?

Saskaņā ar senu leģendu, visi romi agrāk ir bijuši putni. Kādu dienu, lidojot virs zemes, tie ieraudzījuši brīnišķu pili mirguļojam saulē. Ilgu dzīti, romi – putni ielaidās pilī, kas bija pārpilna ar zosīm, vistām un tītariem. Tie bija pārsteigti par ciemiņu daili, un sāka košos putnus kārdināt ar dāvanām, zeltu un dārgakmeņiem – lai tikai romi paliktu pilī. Drīz vien visi romi bija tērpti mirdzošā zeltā. Tikai viens putns pretojās kārdinājumam un zeltam nepiešķārās. Tas aicināja visus lidot prom, bet neviens neklausīja. Ar smagu sirdi putns pacēlās debesīs un kā akmens ietriecās zemē. Viņa nāve lika romiem atjēgties. Tie

³ Apine, I., *Čigāni (romi) Latvijā// Ugūnīgā cilts* (Rīga: apgāds „Imanta”, 2007.), 13.lpp.

▲ Kārlis Rudevičs. Glezna „Mēs kādreiz bijām putni”, 1993. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

mēģināja pacelties spārnos, bet zelts viņus bija padarījis pārāk smagus. Vistas, zosis un tītari triumfēja, viņi gribēja turēt romus zeltītos būros. Bet no debesīm nolidoja maza, sarkana spalva. Tā atbrīvoja romus no mantas smaguma, bet spārnos pacelt vairs nespēja. Spalva pacēlās vējā un aizlidoja pasaules plašajos ceļos. Romi tai sekoja un, trauksmaini vicinot spārnus, putni pārvērtās par cilvēkiem. Tikai viņu dvēseles palika tās pašas – tās piederēja putniem, kas aizmirsuši lidot.⁴

⁴ Intervijā ar Kārli Rudeviču 2001.gada janvārī.

Ja skaisto leģendu attiecina arī uz Latvijas romiem, tad daļiņa šīs trauksmainās dvēseles lidinās tepat, starp mums visiem. Tā ir daļa no romu netveramā mīta, kas viņiem tik ļoti pietāv. Pat viņu konkrētais skaits nekad nav bijis neapstrīdams lielums. Klejojot romi bieži slēpuši savu identitāti vai vienkārši nav ļāvušies sevi pieskaitīt. Latvijā pirms kara mīta aptuveni četri tūkstoši romu (1935.gadā uzskaitīti 3839), no kuriem puse tika iznīcināti nacistiskā terora aktos. Pēc tautas pozitīvā pieauguma padomju laikā viņu skaits kļuva krietni lielāks. Latvijā pēc 2000.gada

tautas skaitīšanas rezultātiem bija 8024 romi, kas bija 0,3% no iedzīvotāju skaita. 2007.gada 1.janvārī bija reģistrēti 8559 romu tautības cilvēki.⁵ Saistībā ar intensīvo migrāciju uz Eiropas valstīm, pārsvarā Lielbritāniju, 2019.gadā Latvijā reģistrēti vien 7060 romi,⁶ tomēr viņi paši uzskata, ka ir vismaz divas reizes vairāk – gan tie, kas palikuši Latvijā, gan tie, kas ārpus tās saglabā mūsu valsts pilsonību un ģimeneskāsa saiknes. Neatkarīgi no tā, kāds ir viņu precīzais skaits, tā ir neliela mazākumtautība Latvijā, ko pie mūsu zemes notur senas kultūras saknes un lojāla attieksme pret valsti. Pateicoties dabas dotajam talantam, romi ātri apgūst svešvalodas runāprasmi, tāpēc arī vieglāk iekļaujas starpetniskajiem pamata iedzīvotājiem.

Svarīgi zināt, ka Latvijas romi dalās vairākās apakšgrupās, ko nosaka gan iecelšanas vēsture, gan apmešanās vieta, gan kultūras tradīcijas. Ne-romu sabiedrība tos identificē kā vienas „čigānu” tautības pārstāvjus, taču tā ir vienkāršošana. Romi krasī nošķir savu nacionālo identitāti un apzinās, ka no viena avota nākuši, vēlāk ir sadalījušies dažādās strāumēs – tieši tāpat ir citās Eiropas valstīs, kur romu sabiedrība nav etniski viendabīga un atšķiras arī romu valodas dialekti. Latvijā ir divas lielākās romu grupas – latviešu un krievu romi. Pirmos dēvē par *Lotfitka Roma* vai krievu romu leksikā par *čuhniem*, otros

par *Xaladitka Roma* jeb latviešu romu leksikā par *fandariem*. Vieglāk pamanāmā atšķirība ir ikdienas valoda, ko romi lieto paralēli dzimtajai – latviešu vai krievu, taču atšķirības ir arī raksturā, sadzīves tradīcijās un kultūrā. Latviešu romi atzīst, ka ir daudz mierīgāki, ar citu raksturu un vienmēr piebilst, ka ir „vairāk līdzīgi latviešiem”.

Daudziem romi vairāk asociējas ar skatuves, filmu un estrādes radīto tēlu, kur sieviešu košie brunči zibinās virs krūtīm, bet vīrietim aiz zābaku stulma noteikti ir nazis, kas uzšvirkstēs gaisā liktenīgas kaislības brīdī... Taču dzīve nav skatuve, tāpēc gan krievu, gan latviešu romi šobrīd daudzās jomās ir ļoti saplūduši ar sabiedrību kopumā. Kas tad ir palicis atšķirīgais, kas viņus izceļ uz citu tautību fona?

Tā noteikti ir sava dzimtā valoda (*Romanes*), iekšējā sociālā kārtība un kopienas sajūta tiem, kas balstās uz nerakstītajiem, bet strikti ievērotajiem *Romanipen* likumiem – vienkāršoti to varētu dēvēt par tautas iekšējo konstitūciju. Ir vairāki romi, kuri savu izcelsmi neslēpj, bet ar to lepojas. Viņi ir tie, kas īpaši godā un attīsta Latvijas romu kultūrvēsturisko mantojumu, kamēr daļai romu tautiešu tas būtu jāapgūst no jauna – sociālās izdzīvošanas burzmā viņi to aizmirsuši. Cilvēka vieta romu tradicionālajā sabiedrībā ir atkarīga no piederības noteiktajam sociālajam slānim jeb „zortei”, kā to dēvē Latvijas romi. Piedzimstot romu ģimenē, cilvēks auto-

⁵ LR Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati, 2019.

⁶ Turpat.

mātiski pārmanto ne tikai etnisko piederību, bet arī sociālo statusu noteiktās sabiedrības kontekstā, un šis statuss paliek nemainīgs un nosaka visu – kā tiks audzināti bērni, kā uzņemti ciemiņi, cik daudz izglītības un kultūras būs vai nebūs ģimenes lokā. Kā liecina tradicionālās romu sabiedrības pārstāvji, savstarpējā komunikācijā romu vidū daudz kas ir atkarīgs no ģimenes piederības noteiktajai „zortei” – vai ģimene ir no augstākās „zortes”, vidējās jeb tā saucamajiem „kolhoznikiem” vai „odzinikiem” jeb pieder zemākajam slānim – „čūpariem”.⁷ Tāpat ļoti daudz no kultūras uztveres un izpratnes noteiks, vai roms piedzimis homogēnā vai jauktā ģimenē, vai tās locekļi ir asimilējušies vai arī kādu iemeslu dēļ ir izstumti no romu tradicionālās sabiedrības. Šī tauta ir ļoti dažāda, ko spilgti apliecina arī Latvijas romu kultūras mantojums, kas ir saglabājis personības, viņu darbos, literatūrā, mākslā, dzejā, dziesmās – mūsdienu globālajā pasaulē to ir vērts īpaši spodrināt un popularizēt.

ROMU/ ČIGĀNA SENĀKAIS TĒLS

Latvijas folkloras avotos roms atklājas kā vienkāršs, vitāls, nedaudz viltīgs, dzīvi mīlošs cilvēks – to apliecina gan tautas dziesmas, gan pasakas, gan 19.gadsimta avīžu raksti. Pašlepnumu un dzīves ziņu izceļ tautas dziesma, kas apgalvo:

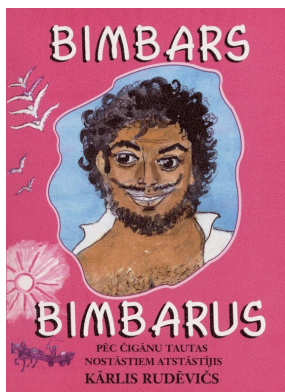
„Es čigāna meita biju,
Visu darbu mācētāja,
Māku burt, māku riebt,
Māku jēru nodīrāt.”⁸

Pozitīvo, pat apbrīnas pilno attieksmi 1884.gada avīzē „Baltijas vēstnesis” demonstrē raksts 280.numurā, kurā sacīts:

„Reti pasaulē atradīs tādu tautu,
kura pēc dzīves un ierašām tik
brīnīšķīga kā čigāni. Jābrīnās, ka
ši gluži savādā tauta, kas jau
vairāk gadu simteņus dzīvojušie
civilizētā Eiropā, starp citām
tautām izklīdušie, ir spējušie
paturēt savas īpašības un ierašas;
laiks, klimats, lieli politiski
notikumi un citu tautu priekšzīmes
ne druskas nav spējuši grozīt pie
viņu dzīves”.

⁷ Kretalovs, D., *Dzīmes lomas un to pārveides romu ģimenēs Latvijā// Zinātnisku rakstu krājums „Dzīmes konstruēšana”* (Rīga: izdevniecība AVENS, 2016.), 79.lpp.

⁸ LU Akadēmiskās bibliotēkas vietne www.acadlib.lu.lv/ar/cigani_Latvija

▲ Kārlis Rudevičs. Grāmatas „Bimbars – Bimbarus” vāks. Autorizdevums, 2000. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

◀ Kārlis Hūns. Glezna „Jaunā čigāniete”, 1870. No Latvijas Nacionālais mākslas muzeja krājuma.

Krāšņas, aizkustinošas ainas ar romu līdzdalību savos darbos dokumentējuši mūsu klasiķi Jānis Jaunsudrabiņš (1877-1962) un Doku Atis (1961-1903), arī citi rakstnieki tiem veltījuši savas pārdomas. Slave-nais Latvijas baltvācu gleznotājs Kārlis Hūns (1831-1877) ir uzgleznojis roman-tisku, bet vienlaikus sociālo realitāti atspoguļojošu „Jaunās čigānietes” portre-tu, kas nemainīgi ir Latvijas Nacionālā mākslas muzeja pamata ekspozīcijā. 1870. gadā radītā glezna rāda jauno meiteni kā muzicējošu dabas bērnu – reālistisku un romantisku vienlaikus. Taču vislabāk sava tautieša kolorīto tēlu ar elegantu vieglumu ir uzbūris spilgtākais Latvijas romu dzej-nieks un mākslinieks Kārlis Rudevičs (1939-2002), pēc romu tautas nostāstiem

izveidojot Bimbara tēlu. Savas grāmatas ievadā viņš lieliski raksturo romu folkloru un to stāstīšanas dzīvo tradīciju: „Pasakas, teikas, smieklīgi nostāsti un tautasdziesmas pirmstēlevīzijas laikos ieņēma ļoti svarīgu lomu čigānu dzīvē. Tās bija ne vien laika kavēklis ziemas aukstajos vakaros pie kuro-šas krāsns vai vasarā pie kvēlojoša uguns-kura, bet arī ģimenes un pat veselu dzimtu vienotājas. Pasakas, teikas, dziesmas un anekdotiskos nostāstus klausījās visi – gan veci, gan jauni, gan bērni. Labs pasaku teicējs bija lielā cieņā un visur mīļi gaidīts. Čigānu folklorā ir ļoti bagāta, apbrīnojami krāšņa un fantastiskas izdomas pilna”⁹

⁹ Rudevičs, K., *Bimbars* (Rīga: autorizdevums, 2000.), 5.lpp.

Romiem ļoti patīk pasakas par burvestībām, miroņu celšanos no kapa un citām pārdabiskām lietām. Romiem un latviešiem ir līdzīgas bāreņu, krogus un rekrūšu dziesmas, tāpat pasakas un anekdotes par atjautīgo „čigānu”, kurš piemulķojis muižnieku. Uz visu šo avotu bāzes radās Bimbars, kas Kārļa Rudeviča dzejas rindās demonstrē arhetipisko Latvijas „čigāna” tēlu.

Jau pirmajos pantiņos var saprast gan varoņa raksturu, gan ģimenes un pat tautas struktūru:

*„Bimbars nav no dzimtas prastas -
Slavena tā Baltu krastā:
Viņa tēvs no Putnu cilts,
kurai svešs ir māns un vilts,
Godam audzināja dēlu – savu pirmo
čigānēnu.*

*Vien neprata iemācīt
Dēlam sēt un vagu dzīt.
Pašam nenācās jau ļoti
noņemties ar darbu, proti,
sieva bija gādniece –
Vārdotāja, zīlniece.
Auga Bimbars savā vaļā
Zaļoksnis kā ozols pļavā,
Arī brāļi vienpadsmīt – visi spēka
mitriķi.*

*Tomēr Bimbars brāļu barā
izceļas gan spēkā, garā – viņš par
visiem stiprākais, viņš par visiem
gudrākais”¹⁰*

Gudrība Bimbaram, protams, ir sava – pa „čigānu” modei. Viņš ir naivs, pat vientiesīgs, taču labestīgs un vienmēr optimists. Viņš apzinās savu vietu pasaules kārtībā un par to nedz kurn, nedz žēlojas. Viņu vada godīgi nolūki, bet sikās blēdības sanāk kā naivi pārpratumi. Viņam nav mazvērtības kompleksu, un viņš ir pārliecināts, ka Dieviņš tam var vēlēt tikai labu. Arī uzņēmības un pašlepnuma tam netrūkst – bez mantas un ar vienīgajām biksēm kājās, tas lepni dāvina baronam vienkāršu pupu. Bimbars ir pieklājīgs un vēlīgs, tāpēc par visiem izdarītajiem un arī neizdarītajiem darbiem saņem kādu mantu. Bimbars prot par sevi arī pasmieties – kad zāgē zaru, uz kura pats sēž, krogā plātidamies pasūta bļodu ar sinepēm vai tēlo mironi un augšāmceļas. Tāds viņš ir un paliek:

*„Kam vien gribat varat jautāt –
Bimbars pazīstams ir tautā,
Latvijā vēl šodien dzīvs.
Viņš starp romiem kaut kur ir.
Pamuļķis un pārgalvīgs,
Izpalīdzīgs, labsirdīgs,
Stiprinieks, bet naivs kā bērns,
Vienmēr jautrs čigānzēns.
Tāds kā allaž čigāni
Patiesībā paši ir.”*

Var tikai piekrist autoram – bez Bimbaram un viņa tautiešiem dzīve būtu daudz skumjāka!

¹⁰ Turpat, 9.lpp.

▲ Biedrības „Čigāņu draugs” koris 1933.gada 29.aprīlī Latvijas Konservatorijā. Centrā Jānis Leimanis. Fotogrāfs Roberts Johansons. Foto no Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja arhīva.

75 BURTNĪCAS UN PIRMĀ GRĀMATA

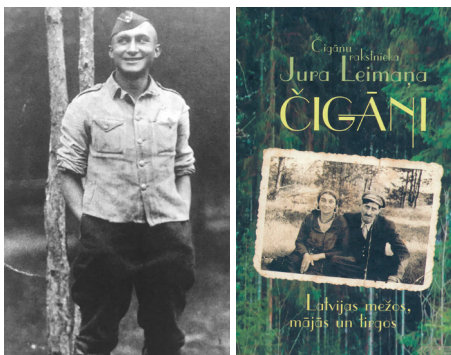
Latvijas pirmās brīvvalsts laikā romu kultūras mantojums ieguva taustāmas aprišes. Folkloras krātuvē nonāca 75 burtnīcas, kurās ar ļoti kārtīgiem, apaļiem burtiņiem romu gara mantas bija pierakstītas uzreiz divās valodās – dzimtajā romu un latviski. Tas notika 1933. un 1934.gadā, kad savu nenovērtējamo devumu abu tautu kultūras vēsturē deva Jānis Leimanis (1886-1950), pavārdā Berņis – ticīgs, izglī-

tots un gaišs roms. Šis izcilais kultūras darbinieks piedzima 1886.gadā Skrundā, bērniību līdz 1898.gadam pavadījis klejotāju dzīvē Kurzemes mežos. Viņš beidzis Kuldīgas pareizticīgo draudzes skolu, apmeklējis Aizputes aprinķa skolu, ko nav pabeidzis trūcīgo apstākļu dēļ.¹¹ Būdams ticīgs cilvēks, iedziļinājies Bibēlē un 1931. gadā pabeidzis tās tulkojumu romu valodā. Nodibinājis biedrību „Čigāņu draugs”, kuru biedri pulcējās Edinburgas pareizticīgo

¹¹ Viksna, M., Ievads//J.Leimanis „Čigāni Latvijas mežos, mājās un tirgos” (Rīga: Zinātne, 2005.), 9.lpp.

baznīcai piederošā ēkā Jomas ielā Jūrmalā. Jānis Leimanis vadījis biedrības kori, organizējis koncertus un kļuvis par ievērojamu kultūras darbinieku. No 1933.gada viņš pēc savas iniciatīvas sāka strādāt par pagaidu darbinieku folkloras krātuvē, kur intensīvi vācis romu garamantas – pa visam pierakstītas 500 folkloras vienības 75 burtņīcās, tostarp teikas, nostāsti, pasakas, anekdotes, sakāmvārdi, dziesmas, ziņģes u.c.. Ar savu devumu Jānis Leimanis apliecināja, ka romu kultūra ir ar senām saknēm, ka romi saprot gan pagātņi, gan seko laika garam – iekļaujas sabiedrībā, ciena valsti, novērtē izglītības nozīmi, neslēpj savu izcelsmi, bet rod izejas ar to lepoties. Viņa pierakstītajos stāstos nekas nav izskaistināts. Tā ir ļoti vitāla pasaule, kur cilvēki tic liktenim, taču nebeidz ar to spēlēties. Uz Jāņa Leimaņa stāstu pamata 1939.gadā iznāca Latvijā pirmā romu grāmata „Čigāni Latvijas mežos, mājās un tirgos”, kuras autors ir tobrīd 33 gadus vecais Juris Georgs Leimanis – Jāņa audzudēls.

Juris Leimanis (1916-1973) piedzima 1916. gada Jaroslavlā, kur viņa vecāki atradušies bēgļu gaitās, bet 1921.gadā ģimene atgriezās Latvijā. Pēc tēva nāves Juris jau agrā bērnībā nokļuva tēva brāļa Jāņa ģimenē. Leimanis vecākais labi saprata izglītības nozīmi un nepieciešamību, tāpēc skoloja gan Juri, gan vēl divus audzudēlus. Juris beidza Bulduru pamatskolu, mācījās Rīgas Skolotāju institūtā, pabeidza Raiņa ģimnāziju, dienēja Latvijas armijas kavalērijas

▲ Juris Leimanis Latvijas armijas dienestā. 1938. Foto no ģimenes personiskā arhīva.

▲ Grāmatas „Čigāni Latvijas mežos, mājās un tirgos” vāks. Izdevniecība „Zinātne”, 2005.

pulkā. Pēc dienesta viņš iestājās Latvijas Konservatorijas vokālajā klasē, bet visus nākotnes nodomus izjauc Otrais pasaules karš.

Leimaņu dzimta bija to Dieva sargāto romu skaitā, kas genocīdā izdzīvoja. Viņi bija apmetušies Talsu pusē, kur pateicoties Kārlim Krūmiņam pret romiem vērsta asinspirts aizgāja garām. „Čigāni Latvijas mežos, mājās un tirgos” ir tiešs, lakonisks, bet ļoti krāšņs un vitāls savas tautas portrets. „Čigāns brīvs kā mākonis debesīs, nu to mākonī grib grožos likt. Kas tur iznāks?” grāmatas sākumā melš sievas, kad vīri sāk savus bērnus sūtīt skolā. Leimaņu piemērs rāda, ka ticība un izglītība ved tikai pie laba, un romu tautība nav šķērslis aktīvai sabiedriskai dzīvei – gluži pretēji.

PADOMJU LAIKS UN „PILNS DŽEZA ORĶESTRIS”

Padomju laiks Latvijas romu dzīvē raksturīgs ar to, ka nācās atrast mājas, strādāt un sūtīt bērnus skolā, lai gan izglītības līmenis romu vidū nebija noteicošais un augstākajai izglītībai nebija īpaša vērtība romu ģimenēs – viņuprāt, lai varētu jau strādāt kolhozā vai rūpniecībā un pelnīt iztikai ģimenei. Neviens nebrīnījās, ka romu bērni skolā parādās vien oktobra sākumā, kad mežā beidzas ogu sezona – galvenais, ka viņi vispār mācījās! Dabas velšu vākšana ir tradicionāla romu nodarbošanās, tā nav mainījies arī šodien.

Zināmā mērā padomju laiks bija visai tuvs romu ierastajam dzīvesveidam, īpaši laukos. Kolhoziem vajadzēja ravētājus, ražas vācējus, strādniekus mežā un pie lopiem – romi tam bija ideāls darba spēks. Padomju laika bērni romu nometnes visas vasaras garumā atceras ar romantisku nostaļģiju – bija pat ugunskuri un zirgi, bija dziesmas un pasakas, balles un delverības, bet par vasarā kolhoza darbos sapelnīto naudu ģimene varēja dzīvot visu ziemu un bērnus palaist skolā! Tie romi, kam daba bija devusi apsviedību un uzņēmēja talantu, ātri sāka izmantot padomju režīma vājās puses – deficītu. Viņi veikli pārvietojās plašās valsts robežās, zināja, kur un kas iegūstams, kā nopirkt, pārdot, nopelnīt un

nenokļūt cietumā ar kriminālkodeksa pantu par spekulāciju – darbību, kas mūsdienās ir legāla uzņēmējdarbība. Daļa romu padomju laikā iemanījās dzīvot ļoti labi, bet paēduši un zem jumta bija visi. Padomju režīms romiem izrādījās sociāli labvēlīgs, novārtā nepalika arī kultūra.

Pirmās desmitgades pēc kara īpaši raksturīgas ar amatieru kultūras uzplaukumu visās jomās, tostarp romu kopienā. Amatieru kultūras līmenī padomju laikā darbojās vairāki kolektīvi, kas uz neilgu laiku uzmirzēja sajusmināja publiku un pazuda. Daudz noturīgāki skatuves mākslas centienos izrādījās tie, kam muzicēšana kļuva par iztikas avotu – estrādes un krogu muzikanti. Dabas dotumi un romu mūzikas popularitāte nodrošināja pieprasījumu izklaides žanrā, talantīgajiem atlika vien mācīties un spēlēt. Īpaši spilgti estrādes muzicēšanā darbojās Ventspils romi. Juris Leimanis turpināja sava audzītēja Jāņa iesākto kultūras darbu – dziedāja pats, organizēja citus un 60-to gadu sākumā izveidoja romu kāzu uzvedumu ar sešdesmit dalībniekiem. Ar šo ansambli viņš apbraukāja visu Latviju un arī citas republikas.

Jura Leimaņa dēls Pēteris, tāpat kā citi viņa laikabiedri, par mūziķi strādāja gan neoficiāli, gan apmaksātos valsts amatos, – vienlaikus muzicējis gan ansambļos Dzelzceļnieku namā un pilsētas klubā, gan restorānos. Oficiāli Ventspils estrādes biroja pakļautībā mūziķa profesijā strādājuši

◀ Ansamblis „Ame Roma” – latvijas romu skatuves kultūras spilgtākā zīme. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

deviņi romi, taču muzikantu bijis vēl vairāk – kopā sanāktu „pilns džeza orķestris”, apgalvo zinātāji.¹²

NO RESTORĀNA UZ FILHARMONIJU

Rīgā, apvienojot etniski savdabīgo romu kolorītu un komerciāli izdevīgo estrādes mūzikas žanru, radās profesionālā grupa „Ame Roma”. Kā ideoloģiskais priekšgājējs minams visā Padomju Savienībā populārais Maskavas „čigānu” teātris „Ромэн”. To 1931.gadā dibināja aktīvi romu jaunieši, kas gribēja cīnīties ar pseido romu

skatuves kultu – vulgarizētu un banālu. Padomju stagnācijas laikos šis teātris bija zināms Latvijas romiem, un tā viesizrādes bija gaidīts notikums. Pamazām izveidojās arvien ciešākas saites un sadarbība, „Ромэн” mākslinieki kļuva par Latvijas romu mūziķu autoritātēm. Kad nodibinājās „Ame Roma” un devās koncerttūrēs pa visu Padomju Savienību, „Ромэн” atbalsts tos visur stiprināja – viņi bija savējie! „Ame Roma” ansamblis ir spilgtākais pienesums Latvijas kultūrai, kas aizrautību un gēnos ielikto talantu noslīpēja līdz augstam profesionālismam. Ansambļa līderi bija vairāki un mainījās. Īpaši atzīmējami ir dejotājs Valērijs Čuncukovs un mūziķis Sando Rudevičs (1965 – 2012), kuru talants un darba spējas izveidoja šī kolektīva spilgto seju un ļāva iekļauties profesionālu vidē.

¹² Tihovska, I., *Īsta čigānu mūzika. Autentiskums un etniskums Latvijas čigānu (romu) mūzikā* (Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2017.), 176.lpp.

Visilgāk kopā ar ansambli bija dziedātājs un ģitārists Arturs Kopiļenko (1939-2018), kas kļuva par tā vadīju. Viņš dzimis Ukrainas romu mūziķu ģimenē 1939. gadā, kura 1956.gadā pārcēlās uz Latviju, kur drīz viņš sāka mūziķa gaitas un jau 50-to gadu beigās militārā dienesta laikā vadīja estrādes orķestri. Vēlāk paralēli darbam A. Popova Rīgas radiorūpnīcā spēlēja estrādes ansambli.

▲ Arturs Kopiļenko – romu mūziķis visas dzīves garumā. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

Rīgā Arturam ceļu mūziķa karjerai pavēra padomju laika izsmalcinātā restorānu kultūra. Kaut arī visi cilvēki skaitījās vienlīdzīgi, restorānu gaisotni baudīja elite un diktēja pieprasījumu – romu romances bija viņu gaumē. Restorāns „Ruse” 1974. gada varietē programmā iekļāva Artura Kopiļenko solo numurus, bet 1976.gadā pēc restorāna direkcijas lūguma viņš izveidoja romu ansambli „Ame Roma”, tajā apvienojot vairākas romu ģimenes. Ansamblis guva gan skatītāju mīlestību,

gan profesionālu atzinību – to vislabāk pierāda 1985.gads, kad ansamblis „Ame Roma” tika iekļauts Latvijas PSR Valsts filharmonijas profesionālo kolektīvu sastāvā. Laiks līdz filharmonijas reorganizācijai 1990.gadā bija ansambļa zvaigžņu stunda piecu gadu garumā – mēnesī notika 30 – 40 koncerti, biļetes bija izpārdotas, koncerti sajūsmināja publiku gan Latvijā, gan visā Padomju Savienībā. Mūziķi izbaudīja atzinību un aktīvi ceļoja – koncertturneju grafiks bija ļoti piesātināts, un mūzika it visur lika vibrēt klausītāju dvēseles stīgām. Repertuārā dominēja populārais repertuārs – krievu romances, romu tautas dziesmas un dejas, ko papildināja padomju estrādes lipīgākās melodijas. Publika bija gandarīta, un arī mūziķi varēja pildīt uzlikto mērķi – popularizēt visu labāko, kas uzkrāts romu tautas daiļradē. Artura Kopiļenko vadībā viņi to darīja ar profesionālu un cilvēcisku atdevi, degsmi un augstos mākslinieciskos kritērijus saglabājot arī ansambļa nākamajos sastāvos un nododot sekotājiem. Grupas leģendārais līderis aizsaulē aizgāja 2018.gada sākumā, līdz pēdējam esot uz skatuves. Viņš bija ne tikai talantīgs mūziķis un ilggadējs ansambļa vadītājs, bet arī lielisks pedagogs – izaudzinājis vairākas paaudzes romu mūziķu, kas joprojām ar mūzikas palīdzību ietiecas klausītāju sirds dziļumos, liek tām gaviļēt un skumt.

LAI TUMSA PROM NO MŪSU DZĪVES IET

Par romu tautas pašapziņu, kultūru un nākotni viskvēlāk iestājās divi izcili vīri – roms Kārlis Rudevičs un Aleksandrs Belugins (1942-1997). Viņu devums Latvijas romu kopienas saliedēšanā un izglītošanā ir neaizstājams. Līdz ar Latvijas neatkarības atgūšanu viņi varēja piepildīt mūža sapni – atmodināt savā tautā nacionālās pašapziņas garu, pierādīt, ka ar savu tautību var lepoties. Galvenais, kas tam ir vajadzīgs – savas kultūras apziņa un izglītība! Viņu kopdarbs ir gan romu ābece, gan latviešu – čigānu vārdnīca, gan pirmās Latvijas čigānu nacionālā kultūras biedrības izveide, taču tik pat svarīgs bija personiskais paraugs.

Aleksandra Belugina ģimene bija daudz-nacionāla, starp senčiem bija krievi, latvieši, vācieši, lietuvieši, poļi un romi. Viņš lieliski apguva dažādus romu valodas dialektus un visu dzīvi veltīja šīs tautas kultūras izpētei. Pēc dienesta armijā viņš absolvēja Latvijas Universitātes Svešvalodu fakultāti un turpmākajam zinātniskajam darbam pieņēma radošo pseidonīmu – Ļeksa romu valodā ir saīsinājums no viņa pilnā vārda Aleksandrs, bet uzvārds nozīmē „cilvēks”. Parālēli zinātniskajam darbam viņš dzejoja, pētīja romu kultūru, daudz tulkoja un rakstīja publikācijas par

▲ Kārlis Rudevičs. Valodnieka Aleksandra Belugina portrets, 1997. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

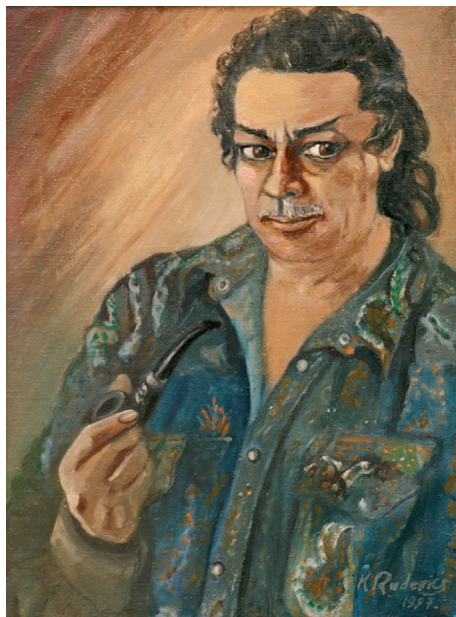
romu reliģiju, kultūru, mākslu. 1996.gadā Latvijā iznāca divas romu ābece – latviešu un krievu romu dialektā, ko bija ilustrējis viņa domu biedrs Kārlis Rudevičs. Abu kopdarbs bija arī 1997.gadā publicētā „Čigānu – latviešu – angļu un latviešu – čigānu vārdnīca”, kas ir unikāls veikums gan zinātnes, gan savas tautas labā.¹³

Latvijas romu kultūras spožākais pārstāvis Kārlis Rudevičs bija apveltīts ar īpašu talantu literatūrā un glezniecībā, vienlaikus būdams savas tautas patriots, labs

¹³ Informācija no biedrības „Romu kultūras centrs”, www.romucentrs.lv

organizators un ievērojams sabiedriskais darbinieks. Mākslinieka dvēsele viņā savienojās ar spēcīga līdera iezīmēm. Viņš kvēli ticēja labajam savā tautā, ko izcēla, radot mākslu.

Kārlis Rudevičs piedzima īsi pirms Otrā pasaules kara kā desmitais bērns ģimenē. Visai agri tika zaudēti vecāki, tāpēc dzīve nebija viegla. Tomēr viņš mācījās prestižajā Rīgas 1.vidusskolā un no deviņu gadu vecuma sacerēja dzejoļus latviešu valodā. Tie tika publicēti bērnu laikrakstā „Pionieris”, un izrādījās tik labi, ka viņš tika apbalvots ar ceļazīmi uz pionieru nometni „Arteks”. Kopš trīspadsmit gadu vecuma

▲ Kārlis Rudevičs. Pašportrets, 1997. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

Kārlim nācās uzsākt patstāvīgu dzīvi un smagi strādāt, kas norūdīja raksturu un stiprināja gribasspēku. Neraugoties uz to, ka viņš varēja iegūt tikai vidējo izglītību, talantīgais jauneklis pašmācības ceļā studēja pasaules mākslu, literatūru, vēsturi, filozofiju un valodas. Divdesmit viena gada vecumā Kārlis izveidoja ģimeni, kas kļuva par viņa lepnuma un iedvesmas avotu, deva spilgtas emocijas pilnasinīgai mākslai un radīja tikumisko paraugu apkārtējiem.

Līdz ar Latvijas neatkarības atgūšanu tika uzsākta aktīva sabiedriskā darbība. Kopā ar dēlu Normundu 1991.gadā Žurnālistu namā tika sasaukta Latvijas romu kopsapulce un dibināta Latvijas Čigānu Nacionālā Kultūras biedrība. Par tās priekšsēdētāju tika ievēlēts Sando Rudevičs, kura pilvaras vēlāk pārņēma viņa brālis Normunds. Tika izveidotas 12 reģionālās pārstāvniecības, organizēti pasākumi savas tautas saliedēšanai un kulturālās identitātes stiprināšanai.

1996.gadā Reitera namā tika organizēta pirmā Kārļa Rudeviča personālizstāde. Latvijas kultūras telpa bagātinājās ar četriem Kārļa Rudeviča dzejoļu krājumiem, kam sekoja vairākas gleznu personālizstādes. Tūkstošgades mijā viņš kā spoža komēta mirdzēja pie Latvijas mākslas debesīm, piesaistot ar savu spilgto talantu un spēju atklāt romu plašo dvēseli. Viņš nostiprināja romu kultūras prestižu ne tikai Latvijas, bet arī visas pasaules romu

Leksa MĀNUŠ

ROMANI ČHIB ĀBECA

▲ Romu Ābeces grāmatas vāks. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

kultūras mērogā. Kārlis Rudevičs bija pirmais romu mākslinieks, dzejnieks un romu literārās valodas izveidotājs Latvijā, vienīgais no savas tautas, kas saņēmis Triju Zvaigžņu ordeni. Par mākslinieku 1997.gadā tika uzņemta dokumentālā filma „Čigānu etīdes”. Savā mākslā viņš turējās gan pie reālisma, gan ietiecās eksistenciālās pārdomās. Viens no iecienītākajiem motīviem viņam bija ceļš – simbols, kas ar romu kultūru ir nesaraujami saistīts. Mākslinieks uzskatīja – „nav ceļa uz laimi, pats ceļš ir laime. Kamēr tu ej uz savu mērķi, tev acis deg un tu esi laimīgs, bet, sasniedzot mērķi, sākas rutīna.”

KULTŪRAS DARBA UN TRADĪCIJU TURPINĀJUMS

Latvijas romu kultūra – tas ir pagātnes un tagadnes ugunsurs, kur rast dzīves gudrību un veldzēt sirdi gan citu tautību pārstāvjiem, gan pašiem romiem. Jaunā tūkstošgade romu priekšā ir likusi tos pašus izaicinājumus, ko citām tautām – pasaulē dominē pragmatiskā realitāte un globalizācija. Tieši sociālās un materiālās problēmas ir tās, kas maina dzīves modeli un kultūras procesus. Pašdarbībai atliek arvien mazāk laika un intereses, lai arī tā tiek atbalstīta un dažādi veicināta – īpaši aktīvi savas tautas kultūras mantojuma stiprināšanā, kā arī kultūras un pilsoniskās sabiedrības attīstībā darbojas Ēriks Kleins, Dainis Krauklis un Kaspars Arhipovs.

▲ Sabiles romu aktivists un kultūras dzīves organizators Ēriks Kleins. Foto no ģimenes personiskā arhīva.

Romu radošais temperaments ir klātesošs arī Latvijas populārajā un estrādes mūzikā, tas ir neatņemama mūsdienu kultūras dzīves sastāvdaļa. Šis īpašā dzirksts parādās romu dziesmās un romancēs, to starp skatuves muzikālos priekšnesumos parādoties romu skatuves māksliniekiem, tādiem dzīvespriecīgiem un talantīgajiem romu solistiem kā Kaspars Antess, Dzin-tars Čiča un brāļi Riči.

Iesāktās romu folkloras mūzikas tradīcijas turpina ansamblis „Ame Roma” un Rudeviču dzimta. Roksana Rudeviča vada Latvijas Romu Vēstures un Mākslas muzeju un aktīvi darbojas biedrībā “Romu Kultūras Centrs” - strādā, lai iepazīstinātu plašāku sabiedrības daļu ar romu mākslas mantojumu, kultūru un tradīcijām, mazi-not sabiedrībā pastāvošos stereotipus. Biedrība godam reprezentē Latvijas romus pasaules kontekstā – darbojas romu muzejs, notiek izdevējdarbība, tiek rīkoti starptautiski kultūras un izglītojoši pasākumi. Krāšņs, pasaules līmeņa un skatītāju iemīļots notikums ir Starptautiskais Romu kultūras festivāls, kas ar vērienu notiek kopš 2015. gada, bet sabiedrības izglītošanu veicina biedrības pasākumi par romu kultūru un vēsturi, t.sk. romu genocīdu Latvijā Otrā pasaules kara laikā. 2016.gadā tika noorganizēta Baltijas Romu senioru konference genocīda piemiņai, tajā piedalījās vairāk kā 200 dalībnieku, tika izveidots romu genocīda liecīnieku un izdzīvojušo atmiņu arhīvs. Sadarbībā ar ārvalstu organizāciju „Starp

▲ Kārlis Rudevičs. „Deputāta Normunda Rudeviča portrets”, 2000. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

tautiskā Romu apvienība” (*International Roma Union*), „Romu Kultūras Centrs” 2015.gadā veiksmīgi organizēja Vispasaules Romu kongresu, kurā piedalījās dalībnieki no 27 pasaules valstīm un kurā par „Starptautiskās Romu apvienības” prezidentu tika ievēlēts Normunds Rudevičs.

Kārļa Rudeviča dēls, Normunds Rudevičs no 1993.gada ir Latvijas Čigānu Nacionālās Kultūras biedrības priekšsēdētājs, 1998.gadā tika ievēlēts par LR 7. Saeimas deputātu, 2000.gadā kļuva par organizācijas „Starptautiskā Romu apvienība” loceklis

▲▼ Starptautiskais Romu festivāls – krāšņākais romu kultūras notikums Latvijā. No biedrības „Romu Kultūras Centrs” krājuma.

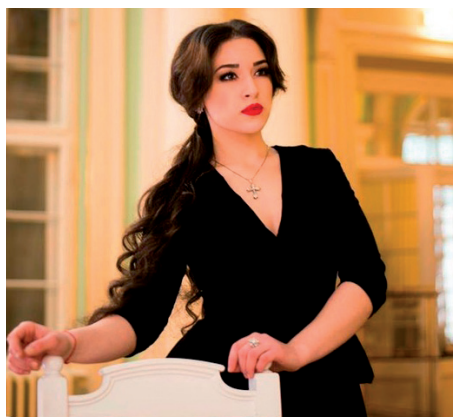
un Pasaules Romu kongresā Prāgā tika ievēlēts par organizācijas Augstāko komissāru. Ilgus gadus aktīvi darbojas Valsts prezidenta Mazākumtautību konsultatīvajā padomē un Kultūras ministrijas Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvajā padomē. Normunda Rudeviča aktīvā darbība un panākumi apliecina, ka viņš ir Latvijas romu kultūras vēstnieks un dažādu radošo ideju iedvesmotājs gan vietējā sabiedrībā, gan ārzemēs.

Šobrīd ceļā uz sava talanta piepildījumu ir dzimtas jaunākās pārstāves – Roksana Rudeviča dzied un dejo kolektīvā „Ame Roma”, aktīvi veic pilsoniskās sabiedrības un kultūras aktivitātes, bet viņas māsa Ornella papildus skatuves mākslai nopietni pievērsusies glezniecībai. Viņa lepojas ar savas tautas temperamentu un bagātīgo kultūras slāni, kas izpaužas krāsu eksplzijā un eksotiskos sižetos.

„Tā ir manas tautas dvēsele” uzsver daudzsoļošā māksliniece, kas atvēzējusies lieliem mērķiem. Savu 21 dzimšanas dienu Ornella nosvinēja, organizējot savu pirmo gleznu personālizstādi Rīgas domes telpās, kas guva plašu sabiedrības atzinību. Viņa ar savu mākslu vēlas iedvesmot visu pasaules romu kopienu, kam cilvēces kultūrā ir sava neaizstājama vieta. Ar savu aktīvo darbību abas māsas vēlas nostiprināt pārliecību – romiem ir ar ko lepoties!

▲ Roksana un Ornella Rudevičas. No biedrības „Romu Kultūras centrs” krājuma.

◀ Sabiedrības integrācijas biedrība ALTERNĀTĪVAS. 2018.

► Ornella Rudeviča.
Glezna „Kanaudz”, 2018. No biedrības
„Romu Kultūras Centrs” krājuma.

Kultūras ministrija

IESKATS LATVIJAS ROMU KULTŪRĀ

